

„EDINOST“

izhaja dvakrat na teden, vsako sredo v soboto ob 1. uri popoldne.

„Edinost“ stane:

za vse leto gl. 6.—; izven Avst. 9.— gl.
za pol leta 3.—; „ 4.50
za četrt leta 1.50; „ 2.25

Posamične številke se dobivajo v prodajnicah tobaka v Trstu po 5 nov., v Gorici in v Ajdovščini po 6 nov.

Na naročbe brez priložene naročnine se upravnistvo ne ozira.

EDINOST

Vsi dopisi se pošiljajo uredništvu v ulici Carintia 28. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Oglašitve in oznanila se računajo po 8 nov. vsakega v petiti; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor bi ga obseglo navadnih vrstic.

Poslana, javne zahvale, osmrtnice itd. se računajo po pogodbi.

Naravnost, reklamacije in inserate prejemajo upravnistvo v ulici Carintia 28. Odprte reklamacije so prosto poštnine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

„Edinost“ je moč.

Našim naročnikom.

Zopet se nagiblje leto k svojemu koncu. „Edinost“ dovrši po mnogih bojih in težavah svoj štirinajsti tečaj in začne petnajstega. Potrebo slovenskega časopisa v Trstu, kateri bi pojasnjeval in branil stališče slovenskega naroda, spoznali so tukajšnji rodoljubi ter ustanovili naš list, ki je dosedaj krepko se potezal za izvršitev narodne ravnopravnosti na Primorskem. Temu svojemu programu ostanemo zvesti i na dalje. Kakor dosedaj, gledali bomo tudi bodoče leto, da list napolnimo z raznovrstnim poučnim in zabavnim gradivom; prinašali bomo dobre uvodne članke obravnavajoče razmere primorskih in avstrijskih Slovanov sploh. Pred vsem se bomo ozirali na dogodke v Trstu, Istri in na Goriškem, koder živi naš narod še v sponah sovražnega tujca; razni slovenski rodoljubi na deželi obljubili so nam redno dopisovati; skrbeli bomo i nadalje za točna poročila o deželnih zborih in o mestnem zboru v Trstu. Za podlistek imamo uže napravljenih več dobrih povesti in raznih ukovitih spisov: koj začetkom leta bomo prinašali lepo povest, vzeto iz domačega življenja. Prinašali bomo tudi gospodarske, literarne in trgovinske vesti; osobito nam bode skrb za zanesljiva tržna poročila, ki so za male trgovce na deželi posebno važna. Sploh bomo nastojali da list kolikor možno popolnimo in učinimo istinito potrebnega našemu občinstvu. Da nam bode pa možno te obljube povoljno izpolniti, treba nam je tudi gmotne podpore. Radi česar se obračamo do vseh naših dosedanjih naročnikov, da

PODLISTEK.

Reguljčev Tone.

Spisal Ivo Trošt.

(Konec.)

Take misli so se nama porajale, ko ava molče stopala skozi mitnico ter se shojena in prašna vračala pod gostoljubni krov mojega prijatelja roditeljev. Prav blizu doma nekaj korakov po cesti navzgor je vodnjak, kamor hodijo tamošnji prebivalci zajemat in pit vode. Ne vem, če je mnogih okus takšen, meni se zdi od nekdanj ta kraj jako lep. Vse spominja na one blažene, solnčne južne kraje, kjer ni snega ne ledu, ni burje, ne piša, ni težkih kožuhov ne kučem, marveč blagodejna toplota, krasne pomladi in jeseni, hladni prijetni večeri in romantične noči. Ta prememba prija človeku, osobito takemu, ki je zagledal luč sveta v sneženih hribih, ali če uže hočete — v Rovtah.

Omenjeni studenec sam na sebi ni nikakšna posebnost. Levja glava, gotovo še iz nekdanjih „srečnih“ časov, zija, da ji teče voda skozi — brezzobi — gobeci. Sloveča tržaška velika in mala „mularija“ ne more uže tako in tako pustiti nobene

nam ostanejo zvesti ter naš list širijo tudi mej svojimi znanci. One stare naročnike pa, ki dosedaj neso še podpolno poravnali svoj dolg pri našem upravnistvu, opominjamo, da to čim prej storé, kajti vzdržavanje lista nam samo na sebi prinaša dovolj truda; nikdo pa ne more od nas tirjati, da bi pri temu trpeli še materialno škodo.

Cena listu je:

za vse leto gl. 6.—
za pol leta gl. 3.—
za četrt leta gl. 1.50

Na kaj moramo najbolj paziti?

V zadnji čas začelo se je v naši okolici precej živo gibanje. Snujejo se v raznih vaseh pevska društva, imamo pa tudi nekatere gospodarske zadruge, ki uže dlje časa delujejo ali ki so bile še le v zadnji čas ustanovljene. Od vseh strani si prizadevajo rodoljubi širiti mej okoličani narodno zavest ter je obuditi v pravo narodno življenje. To je lepo in vse hvale vredno početje; vendar se nam zdi potrebno okoličanske naše voditelje opozoriti na nekaj, kar se nam zdi posebno važno. Želeli bi, da naše besede padejo na rodovitna tla ne samo v okolici nego tudi drugod po Slovenskem; v tem pogledu neso razmere drugod nič boljše nego pri nas.

Prvi narodni buditelji so povsod in tudi pri nas vzbujali navdušenost na taborih, narodnih veseljih in shodih. Snuvali so čitalnice, pevske zbornice in telovadna društva. S takimi sredstvi bilo je narod lahko navdušiti, zlasti ker je vse razumništvo, posvetno in duhovno delalo v edino to svrhu. V onej dobi se je s tem potopanjem dovelj doseglo. A ti časi mladeniškega navdušenja so prešli in sedaj treba delati

reči nepokvarjene, brusila si je tudi tukaj svoje kremplje ter pohabila levu oko in nekaj grive. Tudi nos je dobil v različnih časih mnogo udarcev. Visoko gori na vrhu zida nad levjo glavo raste velika smokov ter steza neukretne svoje veje nad glavo žejnemu okoličanu in brhki, vode potrebni okoličanki. Smelo trdim, da je bilo tukaj uže mnogo romanov začelih in — mnogo končanih. Takozvane začasne ljubezni se obično tudi završujejo na takih mestih.

Ko sva šla mimo, bila je ura uže preko devete. Malokoga sva več srečala na cesti. Tudi pri vodnjaku ni bilo navadno v to dobo nikogar, a danes sta bila dva človeka. Ženska je imela na strani uže kedaj polno posodo, videlo se pa je, da se ji še nikamor ne mudi. Zraven uje je stal možki, in kolikor sem mogel dognati v senci tedaj jako neprilične smokve, držal jo je za roko. Po noši je kazal, da ni okoličan. In ta znani obraz? Od kod ta? Tako si mislim in zdelo se mi je; da se tudi zub blišči skozi razklano zgornjo čeljust. To je Tone, bil je takoj moj sklep. Moj prijatelj imel je uže od nekdanj za take stvari malo občutka, zato se pa tudi ni zmenil za pogovarjajočo se dvojico.

Takoj potem sva doma. S praznim izgovorom zapustim hišo ter jo uberem

z drugimi sredstvi v dosego iste svrhe. Kakor drugi slovenski kraji, imela je tudi naša okolica svojo dobo čitalnic, v katerih je bilo vse navdušeno ter je vse gorelo za Slovenstvo. No to navdušenje se je poleglo, rodoljubni žar je ugasnil in čitalnice so propale ena za drugo pustivši za sabo le malo spomina. Zakaj je prišlo to? vprašamo se začudeno; no ako pomislimo, kako se je delalo enkrat, moramo priznati, da je to čisto naravno, da kaj drugega tudi nismo imeli pričakovati. — V prvi dobi našega narodnega probujenja se je mnogo govorilo, spodbujalo in navduševalo, napravljalo veselice, igralo, pelo itd. S kratka v onej dobi, dajalo se je izraza srčnim občutkom, prepuščala se je vlada srcu, zato ni mogel nikdo trezno misliti in soditi o naših materialnih potrebah. Za narodno gospodarstvo se ni nikdo brigal v onem idejalnem času, to je bilo za tedanje idealiste „prepraktično“, mislili so, da bodo večno živeli o petju in deklamacijah ter da bode to ljudstvo večno navduševalo. A temu ni tako; narod pač vedno ceni zdravo in dobro dušno hrano, a pred vsem treba mu telesne. Boj za življenje, za vsakdanji kruh je trd, za kmeta in rokodelca je čedalje hujši. To vsak le predobro čuti, zato mu je pa oni, ki mu daje praktične svete ter sredstva in pripomočke, ki mu ta boj lajšajo, njegov prijatelj. Preprost človek spoštuje in uboga onega, ki mu je dejanjski dokazal, da zna več in da je bolj praktičen kot on, da si pa pošteno in nesebično prizadeva ga poučiti ter mu s svojim znanjem pomagati. Naši voditelji na deželi si torej ne smejo staviti Bog ve kako visoke, nedosežne idealne svrhe. Največje zasluge za našo stvar in največ priznanja v narodu si pridobé, ako se postavijo popolnoma na praktično stališče ter se vprašajo pred vsem, kaj je ljudem v naši vasi ali v našem okraju najbolj potreba in kako bi se dalo

naravnost nad vodnjak prav za smokov. Bila sta še tam in sicer v jako živahnem pogovoru:

„Zakaj si se vendar možila, Metka?“

Molči no, kaj pa hoče človek, osobito ženska sama na svetu?

„Ali mi nisi obljubila, da bodeš samo moja?“

Saj sem bila, dokler je bilo mogoče, a ti me nisi mogel poročiti. V Trstu te ni bilo več. Pravili so, da si umrl. Potem sem se pa seznanila s tem možem, ki ga imam sedaj. Otroka sem utajila, veš, molči. Sedaj živim dobro četudi ne v obilici. Tukaj v okolici je lahko živeti, da človek le zna. Zabi mladostne najine neumnosti in grehe. Zdrav bodi, Tone, in pameten. Jaz Ti ne morem pomagati, dasi bi rada.

„Prosim Te samo toliko, da pridem na Grško. Tam bom kopal in delal, dokler mi bo moči, potem pa . . .“

Kaj pa potem, seže mu hlastno v besedo.

„Sam ne vem . . . Samega sebe bom končal.“

Zakaj vendar, Tone? Bodi pameten za Boga svetega, dostavila je ona boječe. Če bi jaz mogla, a ne morem . . .

„Molči, molči, nezvestnica, ti si kriva vsem temu!“

to doseči? V krajih, kjer se pečajo ljudje z vinarstvom in sadjarstvom, morali bi premožnejši posestniki gledati, da svoje vinograde vzgledno obdelujejo, da svoje gospodarstvo uredijo pametno in praktično ter se okoristijo vseh izumov na polju vinarstva, v kolikor odgovarjajo njih zemljam in razmeram. Kmet se novotarije še le tedaj poprime, ako vidi, da se je sponekla. Da pa to svrhu tim lažje doseže, moral bi biti vsak premožen posestnik ne samo praktičen in napreden gospodar, temveč tudi prijazen mož, ki rad občuje s svojimi sosedi ter jim daje dobre uke in svete. Tako bi svojim sovasčanom mnogo koristil, a pridobil bi si tudi njih spoštovanje in zaupanje. Tako bi morali delati tudi obrtniki in trgovci. Vsak naj na svojem mestu in v svojem stanu gleda, da napreduje ter si boljša svoj položaj ter v tem smislu upliva na svoje rojake; potem še le bomo v resnici napredovali, potem še le se bomo smeli zanašati, da imamo narod popolnoma za sabo in da nam ga ne more nikdo izneveriti. Na to bi morali misliti vsi oni rodoljubi, ki v naši okolici in drugod po Slovenskem snujejo narodna društva. Gledati bi morali posebno na to, da pridobe za se, ne samo navdušene ampak ob enem tudi pametne ljudi, skrbne in dobre gospodarje, pridne rokodelce, s kratka ljudi, ki imajo srce za narodno stvar in pa razum za gospodarstvo. Ako bodo drugi videli, da so člani tega in tega društva ljudje, katerim neso samo narodne veselice na misli, ampak da si znajo lepo pomagati in boljšati gmotno stanje, potem je bodo začeli spoštovati in zaradi članov tudi njih društva čislati. Še le potem, ko bode vsak član narodnega društva moralno dobro uplival na svoje sosede, še le potem bodo ta društva stala na trdni, nerazrušljivi podlagi in narod bode priznaval in blagoslovljal njih delovanje. To svrhu si more postaviti vsako

Ali pa ti, ker nesi prinesel privolitve za ženitev od doma. Kaj sem pa hotela potem čakati, Bog da me je še kdo maral.

„Torej z Bogom, Metka, za večno z Bogom. Ne vidiva se nikdar več . . . nikdar več.“

Z Bogom Tone! Bodi pameten. Bog in kruh je povsod —

„In pa nezveste ženske,“ dostavi on hoteč jo vendar še prijeti za roko, a ona je uže zadela škap ter odhajala proti nizki hišici ob cesti, kjer ni bilo nikakeršne svitlobe, znamenje, da je prihajajoča gospodinja sama doma.

Z Bogom!

„Z Bogom!“

Tone je še stal dolgo časa na mestu, strmel za odhajajočo nekdanjo ljubljanko in premišljeval nekdanjih časov lepe dni. V skalovji nad Piščanci je sova uprav tisti čas prav grdo skovikala, kakor da hoče smešiti človeka in njegovo osodo, nedoslednost in nesmiselnost njegovih dejanj.

Mialo je potem nekaj let. Nekega večera bili smo zbrani za napol vgaslim pepelom slučajno sami součenci in součenke nekdanje ljudske šole. Kaka razlika in sprememba od tedaj pa do sedaj. Iz malih paglavcev vzrasli so možje za-

narodno društvo posebno v naši okolici, ki je tako izvršena nemoralnemu mestnemu molivu. Samo taka družva imajo bodočnost, vsa druga pa, ki delajo le za efekt, več le od hipnega navdušenja morajo propasti.

V tem obziru smo sedaj v okolici mnogo na boljsem nego smo bili v prvi polovici našega prebujenja. Naši okoličanski voditelji so spoznali, da nas samo pošteno delo more rešiti in začeli so v tem smislu agitacijo v gospodarskih in tudi v pevskih družtvih. Prvi plod te popolnoma nepolitične agitacije bila je pri zadnjih volitvah narodna zmaga v Škedenji. Ako se premožnejši in inteligentnejši posestniki po vsej okolici poprimejo tega dela tako, kakor v Škedenji, bode tujstvo in njega upliv v malo letih popolnoma uničen.

Na noge torej rojaki, naše geslo bodi: Morala in pridnost!

Politični pregled.

Notranje dežele.

V državnem zboru je novi mornarski red na dnevnem redu. Naša država ni imela še do sedaj pomorskega zakona, ker se je v praksi držala francoskega. Ta nedostatek je hotel trgovinski minister odstraniti ter dal izdelati nov mornarski zakon, o katerem se sedaj naša zbornica posvetuje. O stvari so govorili do sedaj valmatinski poslanci Borčić, Masovčić, tržaški poslanec Stalitz in trgovinski minister. Poslanec Borčić zelo graja novi zakon, češ, da je jako nesrečen prepis nemškega pomorskega zakona. Pri nas se sploh gleda na to, da se vse prikroji po nemškem kopitu ne meneč se zato, ali nemške naredbe odgovarjajo tudi našim potrebam in običajem. Bilo bi pač mnogo bolj umestno, da bi se bili držali izvrstnega italjanskega pomorskega prava, ki našim običajem in potrebam mnogo bolj odgovarja nego li prusko. Vse določbe, katere so o tem zakonskem načrtu so tako nejasne, da bode treba celo množico naredeb, pojasnil in ukazov, ki bodo mornarje še bolj zmešali. Tako sodi g. Borčić o novem zakonskem načrtu. Poslanec Masovčić sodi o tem strog, gospodu Stalitzu, tržaškemu poslancu, je pa prav po godu. — Gospod Piener stavlja je nujni predlog, naj se Tonschejev načrt o prenapredbi zakona proti kužnim živinskim boleznim v pretres vzame. Zbornica je spoznala nujnost, ter bode obravnala o Tauschevem načrtu še pred Božičem. — Grof Coronini je stavlja

stavni in resni, iz bosopetih, strunastih pastiric so sedaj krepke in zdrave matere, zanesljive varuhinje naše nade v bodočnosti, naše mladine. Človeku, ki ni dan za dnem gledal te izpremembe, zdi se čudno. Pogovor se zasuče tudi na Reguljčevega Toneta. Kar se obrne do mene zajetna Kolarjeva Katica, ki je bila najlepša deklica v fari, rekoč:

„Ti, Janez si bil marsikje po svetu in tam okoli Trsta imel si tudi opravila, morda veš, kje je? Ker nesem imel koječnega pojasnila o njem, nesem se tudi hotel udati, da nekaj vem. Na to se pa oglasi kodravi Mežnarjev Fraujo, ki je marisikaj zvedel tudi od gospoda župnika:

„Tone se je peljal po morju na Grško in je mej potjo skočil s parnika v morje, tako so mi pravili gospod župnik oni dan, ko so dobili o njem mrtvaški list.“ Dekleta so se čudila, možki so pa prašali, če je to mogoče; nikomu se pa ni več zdelo potrebno vprašati; kaj bo zdaj? Ni se bilo več bati, da pride onemogli Tone kedaj občini na rame. Hladni morski valovi blizu otoka Krfa ohladili so i njemu vročo ljubezen do nezveste mu Metke.

Roditelja sta se bila še pred njim preselila v boljše deželo, bratranec Janez pa živi menda še dandanes skromno in pošteno s svojo družinico v Trstu.

nujni predlog, naj vlada stori potrebno, da se bode uvažal vitrijol brez carine v dežele zadete po strupeni rosi. Lansko leto je bil vitrijol s prva po 40 for. kvintal, pozneje mu je pa poskočila na 80 for. in konečno ga še na prodaj ni bilo. Vlada naj gleda na to, da se to ne ponovi, ter da se vlogim kmetom preskrbe sredstva proti tej škodljivi treni bolezni. Tudi ta predlog pride še pred Božičem na dnevni red. —

Dne 10. t. m. slavil je dr. Rieger svoj 71. rojstni dan. O tej priliki napravila je „meščanska beseda“ poseben večer na katerem so se zbrali vsi odličnjaki pražki, da dostojno počaste svojega vodjo. Vleček je v svojem govoru povdarjal požrtvovalnost in nesebičnost, ki Riegerja v vseh njegovih podjetjih odlikuje. Karkoli je počel, za kar se je boril in potegoval bilo je v narodno korist, na se ni mislil nikdar. Od vseh stranij Češke došle so osivelemu vodji češkega naroda čestitke in voščila. Tudi „češki klub“ državno-zborski mu je napravil presrečno ovacijo.

Moravski vseučiliški dijaki v Pragi so sklenili sklicati po Božiču dijaški shod, na katerem naj bi se sestavila spomenica o potrebi posebne češke vseučilišča v Brnu. Odposlala se bode posebna prošnja državnemu zboru, naj se v Brnu osnuje samostalno vseučilišče. Češki narod čuti to potrebo in nadjati se je, da bode vlada tej opravičeni zahtevi tudi vstregla.

V ogerskem državnem zboru so opozicijonali Horvath in drugovi zahtevali, naj se odnese razpravljanje o Košutovem podaništvu do novega leta. Tisza je odgovoril, da je to vprašanje uže rešeno in da opozicija s svojim predlogom namerava vse kaj drugega, nego razpravljati o tem vprašanju. Večina državnega zbora je sklenila, da ostane Košut tudi nadalje ogerski podanik, ako bi pa to stvar spravili še le po novem letu na dnevni red, izgubil bi Košut do ta čas uže svoje podaništvo. Večina je Tiszino izjavo burno odobrvala, leвица je ropotala. Dijaki so na nekem shodu sklenili poslati peticijo državnemu zboru, naj se Košutu ohrani pravica ogerskega podaništva.

V hrvaškem saboru je še vedno debata o odkupu regalij. Vladna stranka zagovarja svoj predlog, proti kateremu se zastonj upira opozicija.

Vnanje dežele.

Srbski vladni list je objavil dekret regentstva, s katerim je prelomljena pogodba mej srbsko vlado in solno monopolno družbo. Finančni minister je dobil povelje pogajati se z zakupniki monopola glede odkupa skladišč in raznih poslopji služečih jim v izvrševanju trgovine s soljo. Osobje ostane na svojem mestu, dokler ne stopijo v veljavo druge naredbe. Solni monopol bode začasno upravljala družba tobačnega monopola. Regentstvo oprevičuje svoj odlok s tem, da monopolno društvo ni spolnovalo vseh pogojev in dolžnosti, ki jih je imelo vladi in deželi nasproti. Ta monopol jemal je državi najvažnejše dohodke, katere je vživalo samo monopolno društvo. Monopolno društvo ni hotelo ustreči opravičenim zahtevam občinstva in tudi ni hotelo zadovoljiti zahtevam, katere jej je izrazila vlada z ozirom na slabo stanje državnih financ. Židovski listi na Dunaju so začeli kričati, da je to nasilstvo naperjeno proti Avstriji, zato ker je anglo-avstrijska banka imela v Srbiji solni monopol. Banka s svoje strani trdi, da je vestno spolnovala vse točke pogodbe ter da mirno pričakuje izvršitve te zadeve. Srbska vlada pa ima dobro utemeljene razloge, s katerimi podpira ta svoj korak in stvar je za banko izvestno izgubljena. Srbi se bodo počasi popolnoma rešili peštanskih in dunajskih židov, katerim sta je izročila Milan in Garašanin. Začetek je dober.

Bolgarsko sobranje je odobrilo posojilo 30 milijonov, katero je vlada sklenila na tujem. Opozicijonali so ostro

grajali vlado, da je za ta denar zastavila vse železnice, katere je narod s tolikimi žrtvami sezidal. Stambulov se je pohvalil, da je sklep posojila dokazal, da uživa Bolgarija kljubu vsem političnim spletkam v inozemstvu še več kredita nego Rumunija, Srbija in Grška.

V francoski zbornici predlagajo grof Mun in drugovi več zakonskih načrtov tikajočih se delavcev in kmetov. Mun predlaga naj se uredi delo v tovarnah tako, da bodo ženske in otroci izključeni od ponočnega dela, delavnih ur na teden pa naj ne bode brez ozira na spol in starost več nego 58 na teden. Drug zakonski načrt pa jemlje kmete v varstvo, kajti tudi na Francoskem se kmetje čedalje bolj pogrezajo v dolgove. Kmetu katerega posestvo ni več vredno nego 5000 frankov morajo dolžniki prosto pustiti hišo, zemljišče, domače živali in živali za uprego, kakor tudi vsa semena in kmetško orodje. Osnovala naj bi se posebna mirovna sodišča v poravnanje preprirov mej tovarnarji in delavci itd.

V Italiji se republikanska ideja čedalje bolj razvija ter vedno bolj očitno in smelo stopa na dan. Jako zanimiv je nastopni dogodek. V okrajnem zastopu v Genovi je predsednik ob odpretni zboru zaključil svoj govor z vsklikom: „Živio kralj, živela domovina“. Poslanci so se temu vskliku pridružili. Poslanec Nobili pa vstane ter izjavi, da on kliče: „živela domovina, da pa protestuje proti klicu: živio kralj, ker kralj po njegovem menenju nič ne pomenja, ter da se je „monarhija preživela“. Poslanci so kar ostrmeli. Tu vstane odvetnik Argenti ter v svojem in dveh drugov imenu izjavlja, da se popolnoma strinja z Nobilom in prosi predsednika, naj da to na zapisnik. Predsednik se je temu vstavljaj, češ da je nezakonito. Enako so izjavljali nekateri župani, ki so morali formalno priseči, da oni so in ostanejo republikanci. Nekateri listi to gibanje podpirajo. Radovedni smo, kako se stvari še zasukajo.

DOPISI.

Pod Čavnom. — Pod tem zaglavjem prinesla je zadnja „Soča“ dopis v katerem dopisnik na vsa usta pripoveda, kako da je neki Gregovec?! slavno propal v starejšinstvih gojaške in batujsko-cirkniške županije se svojim nujnim predlogom: da naj starejšinstvi izrečeti zaupnico svojemu češčencu. Napravil jo je pa dopisnik; sekundiral mu je sam tisti starešina, kateri je v prejšnji seji stavljal Črničcem v zgled — Podražane, ki jo je pa zato moral iz seje popihati. — Jaz nesem bil pri seji ali opazil sem uže tu pri nas, kako da nekaterniki, ki hočejo biti nad drugimi, zlorablajo ime „Podražani“. Mi ne bodemo tako kmalu — saj tako upamo — Podražani, da bi se veri odpovedali; ali odkritosrčno povedano, spoštovanja do neke duhovščine v Gorici smo od tega poletja sem mnogo izgubili in sicer radi „čudnega“ postopanja, da ne rečem drugače, msgr. Gabrijevčiča proti našemu deželanu gosp. Berbuču.

Raznesli so, da misle omenjenega gospoda voliti deželnim poslancem; drugi so nas pa svarili, naj ne delamo za g. profesorja, ker nekaterim duhovnom je msgr. Gabrijevčič naložil, naj dobro paze, kako in kdo se bode poganjal za gosp. profesorja, in naj na tanko poročajo o tem v Gorico. Berbuč bode deželni poslanec na svojo škodo! Delali nismo zanj, ali gledali smo sokolskim očesom, kateremu podčavenskemu duhovniku je odmenil msgr. Gabrijevčič ono častno službo ovađuštva. Duhovščini na slavo! Nijednega nismo zapazili, da bi se v to ponižal. Mislili smo, da bode z dovršenimi volitvami tudi tej pravdi konec. Po „razkolu“ prišlo je to ribanje zopet na vrh in v „Soči“ smo zapazili, da iščejo kaj od

g. profesorja, da mu hočejo škodovati, ker so ga tako pošteno zavrnil. Gosp. profesorja Berbuča uljudno vabimo, naj svojo zadevo predloži na dotičnem šolskem mestu. „Soča“ št. 44.

To, naše prepričanje in obče menenje, da se je dr. Mahnič in profesor Čerin vrgel na dra. Gregorčič-a, vzglednega duhovna, uzor-moža, zaslužnega moža, kateremu ne sežeta ona dva niti do pasu — z vso silo iz gole nevošljivosti in častilakomnosti nas kmalu k temu dovede, da zgubimo do take duhovščine vse spoštovanje. Naši ljudje trde, da podraški homatiji je mnogo pripomoglo medsebojno kavsanje tamošnje duhovščine. Na tej poti smo tudi mi in v tem zmislu smo res Podražani. Dr. Mahnič! To so načela! Ljubezen je prva in prvo načelo!

Iz Tolminskih hribov 10. decembra.

Na vprašanje nekaterih naših duhovnikov: „Ali je bilo javno delovanje obeh Tonklijev do zdaj „načelno“ ali „breznačelno“? odgovoril je dr. Mahnič glede dra. Josipa. Glede njegove načelnosti pa odgovorimo, da dr. Josip T. je vedno stal in glasoval na strani konservativne desnice, ker je posebno za lajika (neduhovna) častno. Mi to načelo tako umemo dosti da mož glasuje za tega ali onega; za vse drugo se tu ne vpraša. To načelo uvedeno v vsakdanje življenje je kričanje, hvastanje; živio (živeli) Slovenci; živio (živeli) konservativci; na delovanje se tu ne gleda. V politiki so nadedli takemu hvastanju ime „šovinizem“ in ta je za male narode kakor smo mi škodljiv; nam treba delovanja in ne kričanja! To načelo preneseno na verska tla, bi izrazilo z načelom: vera sama pomaga, za dela dobra k zveličanju se ne vpraša. To načelo je pa Lutrov nauk! Šior Fieramonte jo je pogodil, ko je dru. Papatmosche-u vzklikol: Preferisco un asino sano ad un dottor ammalato!

Iz Št. Viškegore 4. decembra. [Izv. dopis.]

— „Oj kak' grenek, tužen je ločitev britki čas!“ — Resnico teh besed občutili smo dne 27. novembra, ko nas je zapustil naš ljubljani častiti gospod župnik Franc Illovar, nastopivši podeljeno mu dekanijsko službo v Bovcu. — Kako ne bi žalovali po odhajajočemu gospodu župniku, ki nam je bil tako priljubljen! Njegovo delovanje v naši župniji bilo je uzorno in v korist vsem župljanom. Njegova službena natančnost in gorečnost v cerkvi in šoli je obče znana, saj to ni delal samo vsled službene dolžnosti, temveč iz ljubezni do svojih duhovnih podložnikov, posebno pa do mladine! Da je bil res pravi prijatelj mladini, dokazuje nam to da je povsod in ob vsaki priliki, kot n. pr. godovne dni presvitlega cesarja, o Božiču in koncem šolskega leta obdaroval šolsko mladino s knjigami in podobami, ter spodbujal jo k pridnosti, ubogljivosti in pokornosti starejšim učiteljem in višjim. Uprav mladino je naučil mnogozaslužni gospod župnik, tako vzorno petje, kakoršno je sedanje v naši cerkvi. Kajti, ni se ustrašil ne časa ne truda pri podučevanju v petju tako, da sedaj pojo njegovi učenci skoraj vse pesni na prvi pogled!

O njegovem dobrem gospodarstvu more govoriti tudi cerkev sama. Znotraj je cerkev vso prenovil; dišijo jo namreč novonapravljeni kor in druga nova dela; njegova je tudi zasluga, da imamo dragoceno uro v stolpu. Narodnjaka skazal se je blagi gospod župnik tudi pri vsaki priliki, kajti podpiral je družbo sv. Cirila in Metoda, sodeloval vedno pri veselicah bralnega društva, kojemu je bil predsednik in spodbujal ljudstvo k branju časnikov in knjig, posebno onih namenjenih kmetijstvu. Posebno se je pa vsacemu prikupilo njegovo prijazno občevanje s človekom. Ni čuda torej, da je vse ljudstvo v cerkvi ihtelo, ko se je toliko zaslužni in priljubljeni gospod župnik v nedeljo dne 24.

novembra iz prižnice poslavljaj od svojih ljubečih duhovnih otrok.

Njegovi učenci — peveci zapeli so mu zadnji večer pesem složeno njemu na čast, koju je vglasbil naš skladatelj — domačin gosp. Janez Laharnar. Ta pesen z glaskami bila je napisana na lepo okrašenem papirju, kateri se je po odpetju pesni poklonil gospodu župniku, v blagovoljen spomin. Isti večer povabil je gospod župnik vse pevce in druge znance v družbo, kjer smo se dolgo časa mudili, kajti vsacemu bila je ločitev težavna.

Drugi dan 27. novembra maševal je naš blagi gospod zadnjikrat pri nas. Vsi pevci so mu pri maši peli, a ta dan neso bili več navadi krepki glasovi, le tihe glasove je bilo čuti. Po sv. maši se je blagi gospod poslovil od svojih znancev, ter spremljan od pevcev in mnogobrojne množice ločil se od nas. Po vasi idočemu, dohajali so ljudje iz vsake hiše stisnit roko svojemu nepozabljenemu gospodu v slovo. Peveci pa so svojega očeta še uro daleč spremili in predzadnjim slovesom zapeli še pesem „Ločitev“. Tu smo svojemu ljubečemu gospodu zadnjikrat podali roko — molče s solznimi očmi! — Ljubljen, mili oče! Bog povrni! Bog Vas čuvaj! Z Bogom! — kličemo Vam Vas ljubeči in vedno hvaležni —

Št. Viškogoreci.

Domače vesti.

Predsedništvo polit. društva „Edinost“ ima jutre ob 10. uri predpoludne sejo, h kateri vabi vse odbornike in namestnike. Na dnevnem redu je važen predmet zadevajoč naš list.

Osemdesetletnico obhajal je skromno večeraj velečastiti gospod Ivan Dukić Orban kanonik stolnega kaptola v Trstu. Dični starček je rojen l. 1809 v Furlaniji, vasi Kastavske občine v Iatri, od kmetijskih starišev, ter je dlje časa služboval v Buzetu in slednjič bil poklican v Trst mej članove stolnega kaptola. Sedanjji škof dr. Glavina imenoval ga je kanonikom scolasticom stolnega kaptola. Dični starček se je živo veselil napredka svojega naroda ter mu bil vedno zvest sin. Bog ga živi še mnoga leta! —

Nadvojvoda Leopold je izvrstno prestal skušnjo pomorskega častnika na mornarškej akademiji v Reki.

Za tržaško podružnico družbe sv. Cirila in Metoda daroval je nek gospod v gostilni „Pri brzokaju“ 1 gld.

Volitev novega župana. V četrtek opoludne bila je tretja seja mestnega zbora, v kateri so se morali voliti novi mestni župan in podpredsedniki. Vsi mestni odborniki prišli so v gala-obleki; pred vratmi mestne hiše in na hodnikih so stali mestni atrazarji v paradi. Galerija je bila polna navadnih črncev. O poludne odprl je starostni predsednik g. Bernardi javno sejo, vlado je zastopal namestniški svetnik baron Conrad. Navzočih je bilo 51 odbornikov. Kmalu je prišel tudi deželni namestnik vitez Rinaldini, ter po kratkem nagovoru sprejel prisego novih poslancev. Na to se je volil novi župan. Oddalo se je 51 glasovnic; od teh je dobil 49 dosedanji župan dr. Rihard Bazzoni, katerega je predsednik proglasil izvoljenim. Dr. Bazzoni se zahvaljuje svojim sodrugom na izkazanim zaupanjem, katero ga zopet kliče na čelo občine. Izreka, da nema za mesto druge zasluge nego to, da je sledil modrim svetom onih izbornih oseb, ki so v zboru in ki ga krepko podpirajo v njegovem uže desetletnem delovanju. To ga osrčuje, da zopet prevzeme častno mesto ako bode presv. cesar potrdil njegovo izvolitev z dostavkom, da bode ostal zvest državni ustavi in mestnemu pravilniku, napredku, postavnosti in ljubezni do podedovane narodne kulture. Govor je galerija živo odobraval. Za I. podpredsednika se zopet izvoli dr. M. Luzzatto z 29 mej 51 glasovi.

Tudi na to izvolitev ni bilo ploskanju kraja. Tudi Luzzatto se zahvaljuje rekoč, da bode deloval za napredek mesta ter gojil njega narodno svobodo. Za II. podpredsednika je bil izvoljen zopet dr. Dompieri 32 mej 51 glasovi. Tudi on poudarja, da se bode potegoval za narodnost Trsta. Na to se izrazi zahvala starostnemu predsedniku g. Bernardiju in seja sklene. Novo izvoljeno trojico je na trgu ljudstvo burno pozdravljalo.

Pri volitvi župana, dobil je dr. Pitteri jeden glas; pri volitvi I. podpredsednika je dobil Burgstaler 19 glasovnic, 3 so bile prazne; pri glasovanju za II. podpredsednika je dobil tudi Burgstaler 18 glasov in 1 bel listek. Habemus papam! Imamo župana in podpredsednika. Nov ni nikdo izmed njih, temveč vse je ostalo pri starem kar znači, da je tudi vse v zboru po starem, ter da ni o kaki zmagi Avstrijev v Trstu ne sluha ne duha. Celu banskemu lordu, ki se je o priliki zadnjih volitev toliko trudil, da zmagajo „avstrijski“ kandidati se ni posrečilo doseči niti mesta II. podpredsednika! Vse je tedaj ostalo sicut erat in principio.

„Jour-Fix“ priredi nocaj svojim članom „Slovanska Čitalnica“ v Trstu. Brez dvojbe se udeležé g. članov mnogoštevilno te domače zabave.

Naše telovadno društvo „Tržaški Sokol“ priredi jutri zvečer veselico v redutnej dvorani gledališča „Politeama Rossetti.“ Zabava obeča biti jako lepa, ter privabi brez dvojbe mnogo občinstva. Nekaj povsem novega bode posebno ugodno izbrana igra „Italijanski ne znajo“ katero bodo izvrševale najboljše moči tržaških dramatičnih diletantov. Prirejena je za naše razmere ter vzbudi brez dvojbe veliko veselja in smeha. Pri veselici nastopijo tudi tamburaši, ki so se tukajšnjemu občinstvu uže jako priljubili. Kdor hoče sprovesti prav vesel večer v domačej družbi ter zajedno koristiti narodni stvari v Trstu, naj ne opusti pogledati jutri večer naše vrle Sokolaše. Vspored veselici je nastopni: 1. Jenko: Naprej, udara tamburaški zbor. 2. Alešovec: „Italijanski ne znajo“ burka v enem dejanju, za tržaške razmere preuredil g. Borovščakov. 3. Hrvatsko narodno „Kolo“, udara tamburaški zbor. 4. Prosta zabava in ples. Ustopnina k tej zabavi je odmerjena: Za člane „Sokola“ 40 nvč., za celo obitelj 1 for. Za nečlane 60 novč., za celo obitelj 1 for. 50 nvč. — Začetek je točno ob 8. uri zvečer.

Vabilo na božičnico, katero priredi ženska podružnica sv. Cirila in Metoda v Trstu otročičem otroškega vrta pri sv. Jakobu dne 22. decembra 1889. ob 3. uri popoludne v prostorih „Slovanske Čitalnice“ (Via Campanile št. 4, I. nadstropje). — Vspored: 1. Molitev. — 2. Nagovor (prvomestnika). — 3. Nagovor (učiteljica-voditeljica). — 4. Božična (petje). — 5. Šolarji pri jaslicah (deklamuje Zanjer Marija). — 6. Božična (petje). — 7. Dete (deklamuje Krasovič Jelisava). — 8. V dolinci prijetni (petje). — 9. Dvogovor (Kolman Rudolf in Bučer Marija). — 10. Mladi vojaci (predstavljajo: Subar J., Volk A., Gombač I. in Ban F.). — 11. Telovadski pozdrav (petje). — 12. Ubožec — dramatičen prizor (predstavljajo: Gulič R., Ujčić M., Gorjup I., Kresovič M., Gombač I. in Ban F.). — 13. Zdihljej slepeca (samospev Ban Franjo). — 14. Pozor otroci (deklamuje Faganelj Marija). — 15. Sirotica (petje s samospievom Kresovič Jelisava). — 16. Razdelitev daril. — 17. Zahvalni govor (Zanjer Marija). — 18. Zahvalna pesem (petje). — 19. Cesarska pesem (petje).

„Tržaško podporno in bralno društvo“ priredi v nedeljo dne 5. januarja 1890. v redutnej dvorani gledališča „Politeama Rossetti“ veliki ples s sodelovanjem vojaške godbe in mogoče tudi „Tamburaškega zbora“; dne 31. decembra t. l. pa bode v društvenih prostorih domača zabava ali „Silvestrov večer“.

na kar se uže sedaj opozarjajo vsi častiti dražtveniki in prijatelji društva.

Matične knjige so došle ter se dobivajo v delalskem podpornem društvu (Via Molin piccolo št. 1.) Vsak član ima plačati 20 nvč. poštnine.

Slovenska Matica in slovenščina v sodiščih. V zapuščinski razpravi po pokojnem našem uredniku Lovru Žvabu obrnilo se je tukajšne za mesto odrejeno sodišče v nekej zadevi na „Slovensko Matico“ — in ta naš prvi književni zavod je odgovoril na to — nemški. Ni čudo torej, da je na podlagi tega nemškega odgovora dobil oporoke izvrševalec tudi nemški odlok. Kaj nam pač pomaga v listih pisati in boriti se za ravnopravnost pred sodišči, ako pa v dejanju naš prvi književni zavod temu dijametralno nasprotno ravna. Od nas samih je odvisno, da dosežemo ravnopravnost, ako se bomo po tem vzgledu ravnali, ne bomo je imeli nikdar!

„Triester Zeitung“ prinesla je v svojej številki od 12. t. m. uvodni članek, ki je zaradi nedostojnega lova in Slovanom na Primorskem sovražnega duha, ki veje v njem za nas jako pomenljiv. Ozirati se moramo tem bolj na te izjave, ker je „Tr. Ztg.“, kakor se iz nje pisave jasno vidi glasilo tukajšne vlade. Zaradi pomanjkanja prostora bode nam mogoče še le v prihodnji številki pečati se natančneje s tem člankom.

Kako se vporablja denar tržaških tudi slovenskih občinarjev, kaže nam sklep zadnje seje mestne delegacije, v kateri se je določilo, da se na mestne stroške prenesejo iz Rima ostanki nekega Jožefa Revere — slavnega poeta — Žida, rojenega na Laškem a bivajočega dlje časa v Trstu. O njegovej svetovni znamenitosti in literarni delavnosti, kakor tudi o njegovej pevskej žilici v Trstu ni nikdo nič vedel dokler ni vseh teh „zaslug“ za Trst iztaknil tržaški mestni zbor in rudeča gospoda ki ga sestavlja. Organ „Indipendente“ je o smrti slavnega pesnika prinesel dolg životopis obrobjen z črnim, v katerim naštevava vse njegove zasluge za neodrešen Trst in šteje zadnjemu v veliko čast, da je imel v sebi tudi tega — velikana. Kdo je bil ta Revere, mi tu ne bomo pisali, kajti sami o njem dosti ne vemo. To pa nam je znano, da ima ta „velikan“ za Trst edino zaslugo, da se je rodil na Laškem, ter da je v svojih pesniških proizvodih opeval tudi „italijanstvo“ Trsta. Da ni bil prastanovnik tržaški, to lahko rečemo sicer bi morali trditi, da so bili praotci tukajšnih pristnih Lahov-Tržčanov vsi — Judje. Odločili so tudi, da se mu napravi v Trstu na javnem trgu spominček!...

Mestna delegacija je tedaj odločila: da se pošljeta dva odposlanika v Rim sprejeti svete ostanke; da bode ves mestni zbor črkal prihod ostankov na kolodvoru ter jih spremil na pokopališče; da bode isti zbor prisoten ko se ostanke položé v rakev na židovskem pokopališču pri sv. Ani; da se imenuje poseben odbor 5 članov, ki bode skrbel, da se mu postavi v Trstu javni spomenik. — Morda mi mlajši dočakamo, da se postavi monument tudi sedanjemu Mojzesu... davkoplačevalec pa: plačuj!

Požar v Škednju. Predsinočnjim ob 12½ uri popolnoči začelo je greti v cerkvi sv. Lovrenca v Škednju. Stražar v tovarnici vrvi g. Angela, ki je ogenj prvi zapazil, vstrelil je s puško dvakrat v zrak ali nikdo ni slišal poka. Stoprav kasneje ko je ogenj uže močno švigal nad cerkveno streho je vsa vas bila na nogah. Naznanili so koj požar stacijam ognjeguscev v mestu koji so proti 2 uri v jutru prišli na lice mesta ter jeli gasiti, ali bilo je uže prepozno kajti padel je uže strop na tla. Še-le ob 5 uri zjutraj je bil ogenj celoma pogašen. Nevarnost je bila, da se ogenj zanese tudi v druga poslopja osobito v škednje ali hvala Bogu ni bilo nobene druge nesreče. Cerkev je bila

nedolgo vsa popravljena. Škode je kaeih 40.000. Zavarovana je bila neki pri zavarovalnemu društvu „Assicurazioni generali“. Rešilo se je samo nekoliko cerkvene obleke in ciborij z Najsvetejšem. Ogenj se je vnel pod korom, kjer so se uprav pripravljale jaslice za božične praznike.

Prestolnica sv. Justa. V zadnjem seji osrednje komisije za umetniške in zgodovinske spominke na Dunaju se je odločilo najtoplejšje priporočiti na merodajnem mestu, da se čim preje izvrši poprava oziroma prenova stolne cerkve sv. Justa v Trstu.

Nov poštni urad se odpre dne 16. decembra v Trnovi pri Gorici.

Tržaški mogotci so ustanovili neko društvo na delnice, koje bode imelo nalogo gojiti v Trstu „sport“ — prirejati namreč konjske dirke. Dosedaj so nabrali uže do 125.000 gold.

Znanemu sotrudniku „Indipendenteja“ Ullmann-u, kateri je bil v preiskavi radi veleizdajskih činov ter je nedavno bil izpuščen iz zopora v Inomostu, na kar ga je avstrijska vlada izpokala iz naših dežel — priredili so minoli terek prijatelji-časnikarji v Rimu slovesen banket pri katerem so se vršile izvestno jako „mastne“ napitnice in govori. Indipendente jako tarna po svojemu najzvestejšemu prijatelju in duševnemu redniku — katerega je naša vlada bila prisiljena izpokati. Le škoda, da ni možno povzeti iz telegrama v Indipendenteju vsebine in prav imenovanih napitnic!...

Lokalne železnice se zgradé po Furlaniji; državni zbor bode neki uže v letošnjem zasedanju dovolil svoto v podporo za zgradbo.

„Hripa“ ali „ruska bolezen“ imenuje se neka bolezen ki se jako hitro širi, katera pa ni nevarna. Z kolero nema nič opraviti. Zadnje dni zanesla se je na Dunaj, kjer je na nji zbolelo kaeih 400 oseb. Traje navadno od 10—14 dni ter ni smrtna.

Amerikanske trte. Mestni magistrat tržaški naznanja v edino zveličavnej laščini, da imajo poskusni zavodi za trtorejo na Nižje—Avstrijskem, Štajerskem in Kranjskem, početkom leta 1890 na razpolaganje več „magliuoli o barbatelle“ raznih sort ameriškanskih trt. Okoličanskim poljedelcem, koje edino mora zadevati to naznanilo, priporočamo, da idó na magistrat ter vprašajo slovenski, kaj se prav za prav razumi pod temi basedami.

Književnost.

Goriška Jadikovanja. jadjikoval naroden goriški postopač; v Gorici, tiskal Paternolli. Tako je naslov drobní brošurici, v kateri se v verzih izražajo tožbe nad žalostnem položaju slov. narodnosti na Goriškem ter se izreka bridka obsodba egoističnega postopanja nekaterih „odličnjakov“ na Goriškem. Res žalostno, da so v našem malem narodiču enaka bičanja prepotrebna, ker se od nekd sumničji, obdolžuje, kriviči in s tem seje — razdor.

Obrtni prirodopis. Pomočna knjiga za šegrtske škole. Sastavio Dragutin Jovan, učitelj dolnjogradske pučke i šegrtske škole v Zagrebu. Naklada knjižare Mučnjaka i Senflebena, 146 strani, cena 60 kr. Tako se imenuje lična knjižica ki obsega glavnejši poduk iz rudstva, živalstva in rastlinstva za ljudske in obrtniške škole. Jezik je lehkó umljiv in razdelba knjižice prav jasna, radi česar jo priporočamo našem učiteljstvu kot dobro pomožno knjigo v podučevanju prirodopisja.

Uzgojne pripovjedke (F. Soave). Preveo i priredio Petar Kuničić, učitelj pučkih škola u Zagrebu, nakladom knjižare Mučnjaka i Senflebena, str. 64, cena 30 novcev. Obsega 18 povesti priporočljivih osobito šolski mladini.

Pobjeda ljubavi. Dvie slike iz života. 1. Ljuba i Dorica. 2. Obilna naknada. Napisala Ana Bachofner Bukstorf, pohrvatío Pajo Krempler, župnik kutje-

